

## בס"ד. שיחת ש"פ שלח, מבה"ח תמוז, ה'תשכ"ב.

בלתי מוגה

א. בפרשת<sup>1</sup> שלח מספרת התורה אודות דברי המרגלים — שע"ז הפחידו את בניי — שלא יוכלו לכבוש את ארץ ישראל, "כי עז העם היושב בארץ גוי"<sup>2</sup>, ולכן — טענו — לא נוכל לעלות ולהלחם עם העם, "כי חזק הוא ממנו"<sup>3</sup>, וכפי שמספרים חז"ל<sup>4</sup> שהמרגלים אמרו שיושבי הארץ חזקים יותר מהקב"ה ("ממנו") ח"ו, ו"כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם".

כל סיפורי התורה הרי הם הוראה עבורנו בעבודתנו בכל דור ודור. וצריך להבין: מהי ההוראה מסיפור המרגלים? — הן אמת שצריכים לספר לנו את הסיפור אודות המרגלים בכדי שאנו נתקן את ה"בכי" לדורות<sup>5</sup> שבאה כתוצאה מטענותיהם; אבל בשביל זה לא נוגע לידע את כל פרטי טענותיהם, ופרטי המענה שניתן להם.

גם צריך להבין, כיצד יתכן שע"י טענות כאלו יכלו המרגלים להפחיד את בניי, ולשכנע אותם ש"לא נוכל לעלות"<sup>6</sup> — הרי בניי כבר ראו אז שהקב"ה מנהיג אותם בנסים גלויים למעלה מן הטבע:

בהיותם במדבר "נחש שרף ועקרב"<sup>7</sup> — וכמסופר במדרש<sup>8</sup> עד כמה היו נוראים הנחשים שרפים ועקרבים — ראו בניי תמיד את הנס למעלה מן הטבע איך שהארון<sup>9</sup> וענני הכבוד<sup>10</sup> היו הורגים את הנחשים כו'. וכשם שהי' בשמירת בניי מפני רע — כך הי' גם בנוגע להשפעת הטוב: מידי יום ביומו הי' להם "מן", "לחם מן השמים"<sup>11</sup>, לאכול, ומים מבארה של מרים לשותות, והרי בכל זה היו ריבוי נסים גלויים שלמעלה מהטבע, כמבואר במדרשים.

(1) שיחה זו הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"ד ע' 1041 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) פרשתנו יג, כח.

(3) שם, לא.

(4) סוטה לה, א. וש"נ. הובא בפרש"י ועוד.

(5) בשלח טז, ד.

(6) תנחומא בשלח יח. יל"ש שם רמז רנה.

(7) יל"ש בהעלותך רמז תשכט.

(8) ספרי בהעלותך יג, כא. ספרי בהעלותך יו"ד, לד. במדב"ר פ"א, ב. תנחומא שם ג.

(9) עקב ת, טו.

(10) תנחומא בשלח יח. יל"ש שם רמז רנה.

(11) וראה מכילתא בשלח טו, כב.

ונוסף על הנהגה הנסית עם בני" בהיותם במדבר, ראו גם נצחונות על-טבעיים בעת המלחמה עם אומה אחרת: כאשר המצריים התנפלו עליהם — נלחם עבורם הקב"ה בעצמו וקרע להם את הים, והרי קריעת ים סוף היא אחד הנסים היותר גדולים, ועד שחזו"ל משתמשים בענין זה בלשון<sup>10</sup> "קשה". ובכל ענינים אלו לא היו בני" זקוקים לאמונה, אלא הם בעצמם ראו זאת בעיניהם. וא"כ, היו יכולים להבין, שכשם שהקב"ה עשה עמהם נסים במלחמה עם מצרים, יעשה להם נסים גם במלחמה עם כנען.

וביותר יפלא, שגם כאשר כלב עמד נגד והשיב על טענות המרגלים, לא הביא ראי" מהנסים שהיו ביצי"מ ובמדבר, אלא אמר סתם "עלה נעלה וירשנו אותה"<sup>11</sup>. ולכאורה, לכל לראש ה' לו להוכיח שאין לבני" להתיירא מפני עז העם היושב בארץ כנען, ע"י הנסים שהיו במצרים ובמדבר\*.

ב. ואין לתרץ שהנצחון על פרעה אינו מוכיח שכך יהי גם אצל ל"א המלכים שבארץ כנען, לפי שהיו חזקים וגבורים<sup>12</sup> — שהרי בשירת הים שרו כל בני" "נמוגו כל יושבי כנען"<sup>13</sup>, היינו, שהנצחון של בני" במלחמת מצרים הפיל יראה גדולה ("א גוואלדיקע שרעק") גם על כל יושבי כנען. ועד כדי כך היתה היראה גדולה, שארבעים שנה לאחר כן, כאשר המרגלים ששלח יהושע באו ליריחו, שמעו, שהעובדה ש"הוביש ה' את מי ים סוף"<sup>14</sup>, הנסים של קריעת ים סוף, המסו את לבם של יושבי כנען מרוב פחד. ובודאי שבעת שמשה רבינו שלח את המרגלים — שהי זה בסמיכות ליציאת מצרים וקריעת ים סוף — היו בני" צריכים להיות בטוחים בעצמם שינצחו את ל"א המלכים.

יתירה מזה: איתא בגמרא<sup>15</sup> שהאומה שאלי' משועבדים בני", מחזק אותה הקב"ה יותר מכל האומות, ובאותו זמן שבני" היו בגלות מצרים, היתה מצרים מושלת על כל העולם<sup>16</sup>. ונמצא, של"א המלכים היו אז — כמו כל האומות — תחת השלטון והמרות של מצרים. וממילא מובן, שלאחרי הנצחון על מצרים לא הי' לבני" להתיירא ממלכי כנען.

(\* ומ"ש בפרש"י "והלא קרע לנו את הים, והוריד לנו את המן, והגיו לנו את השליו" — הרי אין זה מפורש במקרא, ומזה מוכח שלא זה הוא העיקר.

10) סוטה ב, א. וראה להלן הערה 34. 11) פרשתנו שם, ל. 12) חגיגה יג, ב. מכילתא שם יד, ה. 13) זח"ב ו, א. 14) יהושע ב, יו"ד. 15) כדפרש"י פרשתנו יד, טז. 16) בשלח טו, טו. 17) זח"ב ו, א. 18) מכילתא זוהר שם.

ג. מבואר בחסידות<sup>17</sup>, שהטעם שהמרגלים לא רצו להכנס לארץ ישראל, ורצו להשאר במדבר, הוא, לפי שלא רצו לירד שיצטרכו להתעסק עם גשמיות.

בהיותם במדבר היו בני" מנותקים לגמרי מהעולם. גם אכילתם ושתייתם הגשמית היתה למעלה מארציות: ה"מן" הי' "לחם מן השמים", מים — מבארה של מרים, ואפילו בגדיהם — שלבושים הם דברים חיצוניים ונפרדים מהאדם, שאינם מתאחדים עמו להיות דם ובשר כבשרו כמו אכילה ושתי' — היו גדלים עם הגופים של בני"י, כמארוז"ל על הפסוק<sup>18</sup> "שמלתך לא בלתה מעליך".

אבל בבואם לארץ ישראל, פסק המן, והיו צריכים לאכול לחם מן הארץ, ובכדי להשיג לחם מן הארץ צריכים להתעסק עם העולם, עם מלאכות חרישה וזריעה וכו'; וכמו"כ לא הי' להם אז מים מבארה של מרים, וכיו"ב. ולכן לא רצו המרגלים להכנס לארץ ישראל, וטענו, שהיא "אוכלת יושביי"<sup>19</sup>: היא "אוכלת" את אלו המתיישבים בה, שגם הם נעשים בבחי' "ארץ"<sup>20</sup> — גשמיות בלבד, ללא הענינים הרוחניים שיכולים להשיג בעת שמנותקים מהעולם ומתעסקים עם רוחניות בלבד, ועד שאפילו הגוף הגשמי ניזון וחי מ"לחם מן השמים", שמזכך את האדם להיות כלי לתורה, שלכן "לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן"<sup>21</sup>.

אבל האמת היא שהיתה למרגלים טעות: כל הכוונה היא לעשות להקב"ה כביכול "דירה בתחתונים"<sup>22</sup> — להתעסק עם העולם ולעשות ממנו כלי לאלקות. והיות בני"י במדבר הי' רק הכנה ל"דירה בתחתונים" שפעלו בבואם לארץ ישראל<sup>23</sup>.

קיום המצות מעשיות (וגם העבודה בעשי' דרשות — "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו), משא"כ במדבר\* (וגם הזיכוך שעי' המן הוא בעיקרו בנוגע לתורה). והוא ע"ד תלמוד גדול

(\* לא מבעי בנוגע למצוות התלויות בארץ, שבדאי לא היו במדבר, אלא גם רוב ועיקר המצוות לא היו במדבר — זכיון שבהיותם במדבר לא היו שייכים כ"כ לגשמיות, לכן לא הי' כ"כ הענין דקיום המצוות שקשורים עם דברים גשמיים, אלא עיקר העבודה היתה בלימוד התורה (מהנחה בלתי מוגה — משיחת ש"פ קרח תשכ"ב).

17 לקו"ת ריש פרשתנו.  
18 עקב ח, ד. יל"ש שם. הובא בפרש"י עה"פ.  
19 פרשתנו יג, לב.  
20 וזהו דיוק הלשון "אוכלת" דוקא (ולקמן "לחמנו") — כי ענין "אכילה" הוא שהנאכל נעשה כמו האוכלו ממש, "דם ובשר כבשרו".  
21 מכילתא שם טז, ד. יל"ש שם רמו רנה.  
22 תנחומא נשא טז. וראה שם בחוקתי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.  
23 כי עיקר העבודה בארץ ישראל היא

ד. עפ"ז מתורץ אשר מבלי הבט על כל הנסים גלויים ביציאת מצרים וקריעת ים סוף, וגם הנסים גלויים שהיו במדבר — טענו המרגלים "כי חזק הוא ממנו":

הם אמרו, שמהנסים והנצחון שלמעלה מן הטבע שהיו לבני"י במדבר, בהיותם מופשטים מענינים ארציים — אין ראי' בנוגע לזמן וסדר והנהגה הקשורים עם ארץ ישראל, כאשר נדרשת העבודה של "ארץ נושבת", להתלבש בהתיישבות בעולם. במדבר, כאשר מתעסקים בענינים שמיימים, יש מקום לנסים שלמעלה מהטבע; אבל כאשר מתחיל סדר עבודה של "ארץ נושבת", אזי הנהגת כל עניני העולם היא ע"פ טבע (כפי שאכן הי' — בכמה ענינים — מיד בפועל: פסק המן, בארה של מרים, וענני הכבוד, וכיו"ב), וע"פ הנהגה זו, אי אפשר לנצח את "ילידי הענק"<sup>2</sup>, שבדרך הטבע חזקים הם מבני"י.

וזו היתה טענתם — "כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא

כליו":

בודאי ידעו — ויתירה מזה: ראו — שהקב"ה הוא "בעל הבית" על כל העולם, ויכול לעשות בו כרצונו, כיון שזהו "כליו" — הכלים שלו; אבל הם היו סבורים, שבכדי "להוציא את כליו" — להוציא את הניצוצות שנמצאים בהגשמיות של ארץ כנען ולהעלותם לקדושה — אפשר רק אם לא נמצאים בעולם וההנהגה היא למעלה מהעולם (מדבר והנהגה של מדבר). אבל שהעולם ישאר עולם, עם כל חוקי הטבע, ואעפ"כ יהי' כלי לאלקות — על זה, היו סבורים, ביטל הקב"ה את בעלותו ח"ו: אם העולם מתנהג ע"פ רצונו של בעל הבית (הקב"ה) בהנהגת הטבע — כיצד יכול להיות שם מקום לנסים, היפך הטבע?

ועל זה השיבו כלב\* ויהושע — "אם חפץ<sup>24</sup> בנו ה'<sup>25</sup>":

כיון שפנימיות רצונו של הקב"ה היא שאנו נמלא שם את הכוונה דדירה בתחתונים — אזי "לחמנו הם וגו' וה' אתנו אל תיראום"<sup>26</sup>, אין

(\* וזהו גם הדיוק בפרש"י בדברי כלב "עלה נעלה גו'", "נצליח בכל דבריו" — שההצלחה באה מפני שזהו "דבריו", וא"כ אין נפק"מ בין הנהגה ניסית להנהגה טבעית.

שהוא הכנה ומביא לידי מעשה (ראה קידושין על רצון. מ, ב. וש"נ).  
 (25) פרשתנו יד, ח.  
 (26) פנימיות הרצון (של בעה"ב) ששולט (26) שם, ט.

לנו להתפעל ולהתיירא מהעולם, כי, למרות שהעולם נשאר אמנם בגדר הטבע, הרי הקב"ה הוא תמיד עם בני", ונותן להם בטבע גופא הצלחה למעלה מן הטבע, לעשות מהעולם "לחמנו"<sup>20</sup> — "דם ובשר כבשרו", כפי שאנו עתה במדבר — "ושכנתי בתוכם"<sup>27</sup>, כלי לאלקות.

ה. האמת היא שהנסים המלובשים בדרכי הטבע הם נעלים יותר מהנסים גלויים שלמעלה מהטבע<sup>28</sup>:

הנסים שלמעלה מהטבע, מורים איך שאלקות אינו מוגבל ח"ו בהגבלות הטבע, וביכלתו לשבור את הטבע; אבל הנסים המלובשים בטבע מורים לא רק שאלקות אינו מוגבל בטבע, אלא שאינו מוגבל גם בהגבלה שלמעלה מהטבע. הוא למעלה הן מטבע והן מלמעלה מהטבע, ולכן ביכלתו לחבר את שניהם, שטבע ולמעלה מהטבע יהיו ביחד.

גילוי זה הי' בעיקר בקדשי קדשים, ששם הי' החיבור של מקום עם למעלה מן המקום: "מקום הארון" הי' מדור במדה ע"פ תורה של הארון — "אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו"<sup>29</sup>. ומקום מוגבל זה עצמו — "אינו מן המדה"<sup>30</sup>, שלא הי' תופס מקום בקדשי קדשים; חיבור של מקום ובלי מקום כאחד<sup>31</sup>.

ובכדי שבני"י יפעלו זאת בעולם — הוצרכו להכנס לארץ ישראל. במדבר הי' הסדר למעלה מן הטבע, אבל בארץ ישראל נפעל החיבור של טבע עם למעלה מן הטבע ביחד.

וזהו גם הטעם לכך שבקיעת הירדן — התחלת הכניסה לארץ ישראל — היתה ע"י הארון<sup>32</sup>, כי, השהי' בארץ ישראל וענין הארון שוים הם<sup>33</sup> — חיבור טבע ולמעלה מהטבע<sup>34</sup>.

ברית הוי" (משיחת ש"פ קרח תשכ"ב).  
 (32) יהושע ד, ז. ועד"ז בכיבוש יריחו —  
 נגרא של א"י (במדב"ר פט"ו, טו), ושקולה  
 כנגד כל א"י (יל"ש ליהושע ב, א) — הי'  
 צ"ל "ויסב ארון ה' גוי" (יהושע ו, יא ואילך).  
 (33) וזהו שכתוב בסיום פרשת מרגלים  
 (פרשתנו שם): "וארון ברית הוי' גוי' לא משו  
 מקרב המחנה", שהארון — הכח לכניסה  
 לארץ ישראל — ניטל אז מהם.  
 (34) גם קי"ס הוא ענין חיבור טבע ולמעלה  
 מהטבע (ולכן נאמר בזה הלשון "קשה"\*) —  
 (\* ולהעיר, שהלשון "קשה" מצינו לענין

(27) תרומה כה, ח.  
 (28) תו"א מג"א ק, א.  
 (29) תרומה שם, יו"ד.  
 (30) יומא כא, סע"א. וש"נ.  
 (31) בחינה זו דחיבור גבול ובלי גבול,  
 הוא מצד העצמות, נמנע הנמנעות. ולכן  
 במקדש כתיב (ויצא כח, טז) "אכן יש הוי'  
 במקום הזה", דהוי' הוא שם העצם. וזהו ג"כ  
 מה שאמרו יהושע וכלב (פרשתנו שם) "והוי'  
 אתנו אל תיראום", וכשלא הי' להם כח זה —  
 כתיב (שם, מב-מג) "אל תעלו כי אין הוי'  
 בקרבכם" ולא יהי' הוי' עמכם". וכן גם בענין  
 הארון (ראה הערה 33) כתיב (שם, מד) "וארון

ו. עפ"ז יובן גם הלשון במענה של כלב — "עלה נעלה וירשנו אותה":

הלשון "עלה נעלה" מורה על שני סוגים שונים של עליות. כלומר: לא שתי עליות ששתיהם באותו סוג, כי, אם גם העלי' השני' היא באותו סוג ובערך לראשונה, הרי זה עדיין בכלל העלי' הראשונה<sup>35</sup>, ואין לקרותה עלי' שני'. הכוונה ב"עלה נעלה" היא לשני סוגים של עליות<sup>36</sup>.

ובזה רמז כלב, שבבואם לארץ ישראל יתוסף סוג חדש של עלי'. לא רק עלי' ללמעלה מטבע (כמו במדבר), אלא למעלה גם מלמעלה מן הטבע<sup>37</sup>.

[ולהעיר<sup>38</sup> גם ממארז<sup>39</sup> "משה ניסן של ישראל כו' ניסו של משה הקב"ה": משה — שהי' "כפני חמה"<sup>40</sup> — ענינו הנהגה נסית שלמעלה מהטבע, שזהו אופן ההנהגה שהי' במדבר; והקב"ה שהוא ניסו של משה, למעלה גם ממה — הוא למעלה גם מנס שלמעלה מהטבע, ובכח זה נעשה החיבור דטבע עם למעלה מהטבע].

וזוהו גם מה שמסיים "וירשנו אותה":

ירושה משמעותה שהיורש עומד במקום המוריש ממש. במכירה

צא, א) ניתן הכח לחבר טבע ולמעלה מהטבע גם אח"כ "מ"מ נאמר לשון "קשה" בקי"ס דוקא, כי שרש כל הבקיעות הוא מקי"ס, אלא שנתגלה ענינם אח"כ.

(35) וע"ד מה שהמלאכים נקראים "עומדים", אף שעולים בשיר כו' — לפי שעלייתם היא בהדרגה (ראה לקו"ת פרשתנו לח, ד. תו"מ ח"ל ס"ע 273 ואילך. וש"נ).

(36) ראה תו"א ואוה"ת (ע' ז ואילך) ר"פ שמות.

(37) ואז גם העלי' הא' נשתנית למעליותא (וע"ד המבואר בלקו"ש ח"ד ע' 1211 סעיף טו בפעולת הקב"ע על ההשגה). ולכן על הכניסה לא"י אומר ב' פעמים עלי'. וק"ל. וזהו ג"כ מ"ש "טובה הארץ מאד מאד" (פרשתנו שם, ז) — ב' פעמים. וראה לקו"ת פרשתנו לו, א. לח, ג.

(38) המוסגר בחצאי ריבוע — מהנחה בלתי מוגה.

(39) ב"ר פנ"ט, ה.

(40) ב"ב עה, סע"א. וש"נ.

ראה ד"ה החדש תרנ"ד פ"ב (סה"מ תרנ"ד ע' קלג). אבל אחרי קי"ס נפסקה המשכה זו; מעלת בקיעת הירדן היא שע"י הבקיעה (וגם מצד בחי' ירדן עצמו — ראה לקו"ת מסעי

יחוד ב' הפכים, וכמו "קשה לזווג", כיון שדבר ונוקבא הם — וכך צריכים להיות — שני הפכים, ואעפ"כ, כפי שנשארים במציאותם בתור שני הפכים, נעשה יחוד ביניהם באופן ש"היו לבשר אחד" (בראשית ב, כד). ועד"ז בקי"ס — "הפך ים ליבשה" (תהלים טו, ו) — שענינו חיבור ב' הפכים, שהרי קי"ס לא הי' באופן שנתבטל היס (כמו בקיעת הנהר לעתיד לבוא, שעז"נ יושע"י יא, טו) "והחריס ה' וגו'", שהוא מלשון איבוד וכריתה, שיתייבשו המים), אלא מי היס נשארו במציאותם, ואעפ"כ נצבו כמו נד וכחומה. ולכן, כאשר רוצים להביא דוגמא לנס גדול ביותר — מביאים דוגמא מקי"ס (כמו בשער היחוד והאמונה פ"ב), כיון שזהו חיבור ב' הפכים (מהנחה בלתי מוגה).

ומתנה עובר אמנם החפץ מן המוכר והנותן אל הלוקח והמקבל, אבל הם אינם עומדים במקום המוכר והנותן, זאת אומרת, שאינם "לוקחים" את העצמיות של המוכר והנותן. משא"כ בירושה — היורש עומד במקום המוריש ממש<sup>41</sup>, הוא "לוקח" את העצמיות של המוריש.

וזהו "וירשנו אותה": ע"י הכניסה לארץ ישראל, "ארץ נושבת", וההתעסקות בענינים גשמיים בכדי לעשות מהם כלים לאלקות, נעשה כיבוש העולם ("נעמען וועלט") באופן של ירושה, שלוקחים עצמות אלקות.

ז. ההוראה מפרשת המרגלים בעבודה:

בחיוו של כל אחד מישראל ישנם שתי תקופות — מדבר וארץ ישראל. וכמו כן — בכל יום. בהתחלת היום עסוק יהודי בתפלה, לימוד שיעור בתורה אחר התפלה, וכדומה, ואין לו עסק עם גשמיות. ואע"פ שהמצוות דציצית ותפילין שלובש ומניח הם מלובשים בדברים גשמיים — הרי כאן אינו מתעסק עם המיצר והגבלה של העולם, כמובן; אבל לאחר התפלה והלימוד צריך להתעסק בעניני העולם, בהעסק בעניני הרשות, ולעשות העבודה ד"בכל דרכיך דעהו"<sup>42</sup>.

וא"כ יכול לטעון:

בשלמא בשעת לימוד התורה, כאשר לומד חכמתו ורצונו של הקב"ה, הרי מובן שכאן ישנם רק הקב"ה והוא; עאכו"כ בשעת התפלה, בעמדו בתכלית הביטול לאלקות, שאז הנה אפילו הוא, המציאות שלו, אינה קיימת, וישנו רק הקב"ה לבדו;

אבל בשעה שעסוק בעניני הרשות, בענינים של עולם לשון העלם והסתר<sup>43</sup>, והתורה עצמה דורשת ממנו "תעשה"<sup>44</sup>, שיתנהג ע"פ סדר העולם — כיצד יוכל לפעול בעצמו שבהיותו בתוך סדר העולם, לא יהיו הענינים הגשמיים תופסים מקום אצלו, שלא תהי' לו עריבות ("געשמאָק") בהם, וישתמש בהם רק לעבודת ה'?

אדרבה — טוען הוא — בהיותו עסוק רוב היום בעניני העולם, הרי לא זו בלבד שלא יוכל לפעול בעצמו להיות כדבעי במשך כל היום,

41) ראה ב"ב סה, א. זבחים ד, ב (שינוי ספ"ג.

בעלים לאחר מיתה). שו"ת צפנת פענח 43) לקו"ת פרשתנו לו, ד.

דווינסק ח"א סקי"ח. ווארשא ח"ב סקי"ח. 44) פ' ראה טו, יח. וראה לקו"ש חל"א

42) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות ס"ע 172 ואילך. וש"נ.

אלא יתירה מזה — "ארץ אוכלת יושבי" — זה יבלבל אותו ויפריע גם בזמן שעוסק בתורה ותפלה, שגם אז יפלו לו מחשבות זרות מהתעסקותו בעניני העולם במשך כל היום.

והמענה על זה — שזו היתה טענת המרגלים:

הם היו סבורים, שאם מתעסקים עם העולם ונמצאים בסדר של העולם, הנה "כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו".

אבל האמת היא, שקיום התורה ומצוות צריך להתבצע בסדר של טבע<sup>45</sup>, ומבלי הבט על הגבלות הטבע — אם רק "חפץ<sup>46</sup> בנו ה'", שהולכים בעולם בשליחותו ובחפצו של הקב"ה<sup>47</sup> — אזי ישנו הכח, ע"י הארון שהוא בשלימותו גם עתה — שהרי רק נגנז<sup>48</sup>, אבל גם עתה הוא קיים בשלימותו — ליחד טבע עם למעלה מן הטבע ולעשות בתחתונים דירה לו יתברך<sup>49</sup>.

ה. איתא בקבלה ומובא בלקוטי תורה<sup>50</sup>, שהמרגלים רצו להיות בעולם המחשבה, ולא רצו לירד כדיבור. ודעה נוספת<sup>51</sup>, שהסכימו גם על עולם הדיבור, אבל לא רצו לירד במעשה.

[וביאור<sup>38</sup> הענין באותיות פשוטים יותר:]

כללות הענין דמחשבה דיבור ומעשה הוא — שמחשבה היא התחלת הענין כפי שהוא לעצמו, דיבור הוא התגלות הדבר, ומעשה הוא גמר הענין.

והנה, אע"פ שגם מעשה ודיבור רחוקים זמ"ז, שהרי מעשה הוא גמר

טבעי דוקא (מהנחה בלתי מוגה).

48) כריתות ה, ב. וש"נ.

49) והכח על זה נמשך ע"י משה רבינו, ואתפשטותי שבכל דרא, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה ד"ב תמוז, שמשפיע לתלמידיו ולתלמידי תלמידיו, "כדאיתא בתיקונים על משה רבינו ע"ה שאחר פטירתו מתפשטת הארתו בכל דרא ודרא לששים ריבוא נשמות, כמו שמש המאיר מתחת לארץ לששים ריבוא כוכבים" (תניא אגה"ק סוסכ"ז), ועי"ז נמשך הכח לחבר טבע עם למעלה מהטבע (מהנחה בלתי מוגה).

50) פרשתנו לח, ב.

51) שם לח, ג. ועיין ג"כ שם לז, א.

45) ראה שיחת י"ט כסלו תרצ"ב (לקו"ד

ח"ד תשנ"ג, א)\*.

46) פנימיות הרצון. וראה תניא פכ"ב-כג.

47) ראה תהלים לז, כג. "היום יום" יו"ד

תמוז. יד חשון.

(\* ושם מספר כ"ק מו"ח אדמו"ר, בעל השמחה ד"ב תמוז, הסיפור שאירע אצל רבינו הזקן בהיותו במאסר, בנוגע לקידוש לבנה (שרומז על כללות ענין עבודת בני", שמונין ללבנה) — שאף שבתחילה העמיד את הספינה באופן נטי, מ"מ, כדי לקיים מצות קידוש לבנה פועל, רצה שהפקיד יעמיד את הספינה באופן



הענין ופועל ממש, וכמבואר במ"א<sup>52</sup> שמעשה ישנו אפילו אצל בעלי-חיים, משא"כ דיבור, מ"מ, אינו דומה ריחוק הערך שבין מעשה לדיבור, לריחוק הערך שבין דיבור ומחשבה, כי, דיבור ומעשה משתווים בכך ששניהם אינם עצמות הדבר, אלא ענין של גילוי אל הזולת, ואילו מחשבה היא לעצמו, והיינו, שזהו עצמות הדבר, לפני שבא לגילוי אל הזולת.

ולכן רצו המרגלים להשאר בעולם המחשבה — שבה אין ענין של פירוד, משא"כ דיבור, שלהיותו גילוי לזולתו, ישנו כבר ענין של פירוד, שהדיבור נפרד מהאדם המדבר ובא לזולתו הנפרד ממנו.

והנה, החילוק שבין ענין שלעצמו לגילוי אל הזולת ביחס לאלקות — הוא (לא החילוק בין מצוות שבמחשבה למצוות שבדיבור ומעשה, אלא) החילוק שבין לימוד התורה לקיום המצוות<sup>53</sup>:

מחשבה שהיא לעצמו, ללא זולת — הו"ע הדביקות באלקות ע"י לימוד התורה מצד התורה עצמה (לא רק מצד מצוות תלמוד תורה), שהיא חכמתו ורצונו של הקב"ה, וע"י לימוד והשגת התורה מתאחדים עם הקב"ה ביחוד נפלא ועצום, כמבואר בתניא פרק ה'.

ואילו ענין הדיבור ומעשה ששייכים אל הזולת — הו"ע קיום המצוות, שבזה יש כבר מציאות של זולת, שמציאות זו מקיימת את המצוה. כלומר: ישנו המצוה, ישנו הציווי, וישנו מקיים הציווי. ומובן, שכאשר יש רק אלקות בלבד, שהכל הוא אלקות — הרי אין מי שיקיים את המצוה.

ועל זה טענו המרגלים: מהו הצורך בקיום המצוות, דיבור ומעשה, שזהו מצד שלכתחילה ישנה מציאותו, וצריך לבטלה ע"י קיום המצוה — מוטב להשאר בעולם המחשבה, שהו"ע הדביקות שע"י התורה, באופן שמלכתחילה אינו בכחי מציאות.

ובפרטיות יותר — הנה כללות המצוות הם במחשבה דיבור ומעשה, שהרי יש מצוות שבמחשבה (שכללותם הם המצוות שנימנו בהקדמת ספר החינוך: אהבת ה' ויראת ה', וכן אהבת ישראל, וכיו"ב), יש מצוות התלויות בדיבור, ויש מצוות התלויות במעשה.

וכן הוא סדר העבודה שבכל יום: בתחילת היום צריכה להיות ההתבוננות שלפני אמירת מודה אני, כמבואר בשו"ע<sup>54</sup> שצריך לחשוב

(52) ראה שה"מ תרכ"ח ע' סח ואילך. ועוד. (54) או"ח בתחלתו (ברמ"א).

(53) ראה גם לעיל הערה 23.

בלבו לפני מי הוא שוכב וכו' — מחשבה; ואח"כ אמירת "מודה אני", תפלה ושיעור לימוד אחרי התפלה — דיבור, ואח"כ "הנהג בהם מנהג דרך ארץ"<sup>55</sup> — מעשה.

ובפרטיות יש גם בכל מצוה גופא מחשבה דיבור ומעשה<sup>56</sup>. וכמו במצוות התלויות במחשבה — שתחילה ישנה ההתבוננות בעצם הענין, בחי' מחשבה שבמחשבה; אבל, מההתבוננות בעצם הענין לא תתעורר מדה כו', אלא צריך לקשר את ההשגה עם הפועל, שזהו"ע ה"בכך", וזוהי כבר התגלות הענין — בחי' דיבור שבמחשבה; ואח"כ בא קיום המצוה שבמחשבה בפועל, שזהו גמר הענין — בחי' מעשה שבמחשבה. ועד"ז ישנם ג' הענינים דמחשבה דיבור ומעשה גם במצוות התלויות בדיבור, ובמצוות התלויות במעשה.

ועפ"ז אינו מובן: למה היתה טענת המרגלים בנוגע לדיבור ומעשה דוקא, ולא בנוגע לענין המחשבה — כיון שעיקר טענתם היתה שבקיום המצוות ישנה מציאותו של מקיים המצוה (ולא כמו בלימוד התורה מצד התורה עצמה, כנ"ל), היו צריכים לטעון גם בנוגע למצוות שבמחשבה, ולרצות רק בהדביקות שבתורה?

אך הענין הוא, שטענת המרגלים היתה, שגם אם יש צורך בקיום המצוות, כיון שעל ידם נעשית אחדות עמוקה יותר מאשר ע"י התורה, — דאף שנת"ל שע"י התורה נעשה "יחוד נפלא", הרי ידוע שיש כמה מדריגות ביחוד, וכמו החילוק שבין "איהו וגרמוהי חד" ל"איהו וחייהי חד"<sup>57</sup>, שהיחוד ד"חייהי" הוא למעלה מהיחוד ד"גרמוהי", ויש יחוד נעלה יותר גם מהיחוד דתורה (שהו"ע היחוד ד"חייהי"<sup>58</sup>), והו"ע המשכת המקיפים שלמעלה מהכחות פנימיים, שנעשה רק ע"י מסירת הרצון וקבלת עול דוקא, וענין זה הוא (לא ע"י תורה, אלא) ע"י קיום המצוות דוקא —

הרי מספיק שיהיו המצוות שבמחשבה, ואין צורך במצוות שבדיבור ומעשה, שבהם ישנו כבר ענין של פירוד וזולת כו'. ועל זה בא המענה "אם חפץ בנו ה'" — שהרצון העליון הוא גם בדיבור ומעשה.

ט. וההוראה מהנ"ל בעבודתינו: ]

(57) תקו"ז בהקדמה (ג, טע"ב).

(58) קיצורים והערות לתניא פכ"ג (ע' קה).

(55) ברכות לה, ב.

(56) ראה לקו"ת ר"פ פינחס. ובכ"מ.

החילוק בין מחשבה ודיבור הוא: מחשבה היא לעצמו בלבד, ודיבור הוא כאשר רוצים לפעול בהזולת.

ומזה מובן, שהחידוש של העבודה בארץ ישראל על העבודה במדבר אינו רק בכך שמוכרחת להיות גם העבודה בקיום המצוות כפי שנתלבשו בדברים גשמיים (לא רק בלימוד התורה בלבד), וגם העבודה ד"בכל דרכיך דעהו" (כמדובר לעיל),

— כל זה יכול להיות באופן שעוסק רק עם עצמו; וכל זמן שיהודי עוסק רק עם עצמו, הרי אף שמתעסק גם עם דברים גשמיים, הרי זה עדיין "מדבר", עולם המחשבה —

החידוש של ארץ ישראל הוא: עבודה עם הזולת, להתמסר ליהודי נוסף, ולעשות ממנו יהודי שומר תורה ומצוות ("א תורה ומצוות-איד"). אבל היצה"ר יכול לטעון:

אם אתמסר ליהודי נוסף ואפעל עליו, בודאי ארגיש את עצמי למעלה ממנו (ובפרט שהלה יודה לי, יכבד וישבח אותי), ועי"ז אהי מציאות ויש, ואפול ח"ו בגאווה, מקור כל המיני רע<sup>59</sup>; וא"כ מוטב שאסתגר לעצמי.

והמענה על זה: זו היתה טענת המרגלים, שאמרו "ארץ אוכלת יושבי" היא". אבל האמת היא, ש"אם חפץ בנו ה'", אם עושים זאת בכדי למלא חפץ ה', הרי לא זו בלבד שלא תבוא מזה ירידה, אלא אדרבה — "עלה נעלה".

ועדיין יכול היצה"ר לטעון:

הן אמת שצריכים לעסוק גם עם הזולת, אבל די בכך שאשפיע על מי שהוא בערכי, בערך אלי, ואינני צריך לירד ולהציל מי שלמטה לגמרי מהסוג שלי, כי, ע"י העסק עם אנשים פחותים ביותר, יכול אני להיות מושפע ח"ו מהפחיתות שלהם.

ועל זה ישנה הוראה נוספת מפרשת המרגלים, שגם דיבור לא מספיק, וצריך להיות דוקא מעשה:

החילוק בין דיבור ומעשה הוא: דיבור הוא אמנם אל הזולת, אבל זולת שבערכו; יכולים לדבר רק עם סוג ה"מדבר", לאדם ששומע, מבין את השפה, וכיו"ב. משא"כ מעשה פועל אפילו בדומם.

59) תו"א פג, א (ובכ"מ בדרושי ביאור ראשית גוים עמלק) לקו"ת שה"ש יד, ד. וראה גם תו"מ חל"ג ס"ע 392. וש"נ.

והוראה זו, שמוכרח להיות מעשה, מלמדת אותנו, שצריכים להתמסר ולקרב אפילו יהודי כזה שלגביו הוא בבחינת דומם, ודוקא ע"ז באים לאמיתית העלי' — "עלה נעלה וירשנו אותה".

י. ויש<sup>60</sup> להוסיף בזה — בהמשך להאמור לעיל בנוגע למצוות שבמחשבה:

ידוע פתגם רבינו הזקן<sup>61</sup> ש"ואהבת לרעך כמוך"<sup>62</sup> כולא חד עם "ואהבת את הוי' אלקיך"<sup>63</sup>.

והנה, אף שהציווי "ואהבת לרעך כמוך" הוא מהמצוות התלויות במחשבה (כנ"ל ס"ח), הרי מובן בפשיטות שהאהבה צריכה לבוא בענין של מעשה בפועל ממש.

כאשר טוען שפעל בלבבו לאהוב את רעהו, אבל אינו עושה לו טובה, ואינו רוצה לעשות לו טובה, הוא רק "אוהב" אותו — הרי לא זה הוא הענין ד"ואהבת לרעך כמוך"; אלא דוקא כאשר עושה לו טובה בפועל ממש, וזאת — גם אם הוא זולת שאינו בערכו כלל, ועד כדי כך שצריכים לשלול "דעלך סני לחברך לא תעביד"<sup>64</sup>, היינו, שיש נתינת מקום לכך, הנה גם אז צריך להיות "ואהבת", כפי שהדבר מתבטא בעשיית טובה לזולתו בפועל, ודוקא פעולה זו מאמתת את רגש האהבה שבלבו.

וכן הוא בענין "ואהבת את הוי' אלקיך", שרגש האהבה צריך לבוא לידי ביטוי בפועל ממש — כדרשת חז"ל<sup>65</sup> על הפסוק "ואהבת את ה' אלקיך", "שיהא שם שמים מתאהב על ידך", וההסברה בזה — דלכאורה מהי שייכות הענינים זל"ז — שדוקא כאשר מתנהג באופן ש"שם שמים מתאהב על ידך", היינו, שיוצא לרחוב, למקום שיש בו רע אמיתי ע"פ תורה, ושם פועל ש"יהא שם שמים מתאהב" — הרי זה מאמת את רגש האהבה שבלבו.

\* \* \*

יא. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה והי' באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה להוי'.

\* \* \*

[לאחרי המאמר צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א שכל אלו שבאו מרוסיה

60) מכאן ואילך — הנחה בלתי מוגה.  
61) ראה סה"ש קיץ הש"ת ע' 3. וש"נ.  
62) ואתחנן ו, ה.  
63) שבת לא, א.  
64) יומא פו, א.  
65) קדושים יט, יח.

(בהזכירו גם אודות ה"אויפרופעניש" אצל בנו של א' החסידים מפליטי רוסיא<sup>66</sup>) יאמרו "לחיים" עבור היהודים שנמצאים שם, בקשר לגאולה די"ב תמוז, וצוה לנגן "ממצרים גאלתנו", באמרו, שתהי' זו התחלת הגאולה עבור כל שאר יהודי רוסיא, ועמד מלא קומתו ורקד על מקומו בשמחה רבה. ואח"כ צוה לנגן "ופרצת".]

\* \* \*

יב. ענין הגאולה קשור עם שבת — שהם ענין אחד:

מצינו בגלות מצרים — שהיא השרש לכל הגלויות<sup>67</sup> — שבשבת לא היו משועבדים לעבודה (כמבואר בכמה מדרשים<sup>68</sup>), והיינו לפי ששבת הוא למעלה מענין הגלות.

וכן מצינו בנוגע לחטא עה"ד — שזהו השרש לכל החטאים והגלויות — שאע"פ שהחטא הי' בערב שבת, הנה בשבת לא הי' ענין של חטא ואפילה, כמארז"ל<sup>69</sup> "ל"ו שעות שימשה אותה האורה".

וזהו גם מה שמצינו בענין השבת ש"ברכו במן"<sup>70</sup> — דאע"פ שהמן לא ירד בשבת, הרי איתא בזהר<sup>71</sup> שהברכה והמשכה מלמעלה שיומשך המן למטה בכל ששת ימי החול היתה בשבת דוקא<sup>72</sup> — כי, ענין השבת הוא למעלה מענין של גלות, חטא ופסולת (ולכן בשבת בורר אסור, דכיון שאין בו תערובת פסולת, הרי זה למעלה מענין הבירורים<sup>73</sup>), ולכן נמשך בו המן שלא היתה בו פסולת<sup>74</sup>.

וזהו גם מה שהגאולה העתידה שייכת לשבת — כדברי רבינו הזקן<sup>75</sup> ש"קבלת שכר עיקרו באלף השביעי", שהוא בדוגמת יום השבת, ונקרא "יום שכולו שבת"<sup>76</sup>, שאז לא תהי' מציאות של מזיקים כו', כדרשת רז"ל<sup>77</sup> על הפסוק<sup>78</sup> "מזמור שיר ליום השבת", "למשבית מזיקין מן העולם .. וכן הוא אומר<sup>79</sup> וגר זאב עם כבש", וכמ"ש "והשבתתי חי' רעה מן הארץ"<sup>80</sup>, "לא ירעו ולא ישחיתו גוי"<sup>81</sup>.

66	הכוונה להרה"ח ר' דובער חן (המו"ל).	74	ראה יומא עה, סע"ב.
67	ראה ל"ת להאריז"ל ר"פ תצא.	75	תניא פל"ו בהגהה.
68	שמו"ר פ"א, כח.	76	תמיד בסופה.
69	ב"ר פי"א, ב. וש"נ.	77	יל"ש בחוקתי רמז תרעב, מתו"כ
70	מכילתא יתרו כ, יא. ב"ר שם.		שם.
71	ח"ב סג, ב. פח, א.	78	תהלים צב, א.
72	ראה לקו"ש חט"ז ע' 173. וש"נ.	79	ישעי' יא, ו.
73	ראה גם לקו"ש ח"א ע' 275. תו"מ	80	בחוקתי כו, ו.
		81	ישעי' שם, ט.

ומעין זה יש כבר עתה, קודם ביאת המשיח, כידוע בענין "טועמי חיים זכור"<sup>82</sup>.

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

כיון שהנני חייב "סיום" על מסכת שבת<sup>83</sup>, הנה בשייכות לענין הגאולה (די"ב תמוז) שקשור עם שבת (כנ"ל), אומר עתה את ה"סיום".

יג. הסיום על מסכת שבת, "ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת" — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חי"ד ע' 12 ואילך.

בסיום השיחה, בביאור שייכות ג' הענינים ד"פוקקין ומודדין וקושרין" לג' הזמנים דיום השבת, מעלי שבתא, יומא דשבתא ורעוא דכל רעוין, אמר:

וזהו שבמנחת שבת — שאז נעשה הענין ד"קושרין", מלשון "בחד קטירא אתקטירנא"<sup>84</sup>, שהו"ע חיבור ויחוד ז"א ומלכות ע"י בחי' שלמעלה משניהם — אומרים "ואני תפלתי גו' עת רצון אלקים ברב חסדך"<sup>85</sup>:

"אלקים" — ענינו מדת הדין, בחי' המלכות. וגם בחי' אלקים נהפך להיות "ברב חסדך", שזהו מצד ה"עת רצון" שבמנחת שבת, בחי' רעוא דכל רעוין, שמחבר ז"א ומלכות.

ועי"ז — "ענני באמת ישעך"<sup>85</sup>, כמשנ"ת במאמר דחג השבועות<sup>86</sup> (שמיסוד על מאמר הצ"צ<sup>87</sup>) שהו"ע המשכת "אמת" (ותוקף) ב"ישעך", ישועה וגאולה, שתהי' גאולה שלימה שאין אחרי' גלות<sup>88</sup>, "אמת ישעך". [טרם צאתו צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "אני מאמין"].



85) תהלים סט, יד.  
86) ד"ה וידבר אלקים פ"ה (לעיל ס"ע 21 ואילך). וש"ג.  
87) אוה"ת דרושים לשבועות ע' סו ואילך.  
88) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

82) ראה לקו"ש ח"ל ע' 172. וש"ג.  
83) שלמדו ברבים בשיעור שבביהכ"נ וביהמ"ד דליובאוויטש שבליובאוויטש (ראה גם שיחת כ"ף מנחם-אב תשכ"א (תו"מ חל"א ע' 173) הערה 1). — המו"ל.  
84) זח"ג רפח, א.  
85) זח"ג רפח, א.